



อิทธิพลของบทบาทแห่งเพศต่อการตัดสินใจ เลือกวิชาชีพของนิสิตคณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชาญชัย ไห้สงวน ท.บ., M.S.¹

จิรวัดน์ เกียรติบุรณกุล²

ปองกานต์ สุนทรณาย²

¹ ภาควิชาทันตกรรมชุมชน คณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² นิสิตคณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินอิทธิพลของบทบาทแห่งเพศ ต่อการตัดสินใจเลือกเรียนวิชาชีพทันตแพทยศาสตร์ และต่อแนวโน้มของการประกอบวิชาชีพภายหลังจบการศึกษา

วัสดุและวิธีการ กลุ่มตัวอย่างคือนิสิตคณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทั้งหมดจำนวน 616 คน ในปีการศึกษา 2542 ใช้แบบสอบถามชนิดตอบเองเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเหตุผลในการตัดสินใจเลือกเรียนวิชาชีพทันตแพทย์ รวมทั้งการวางแผนอนาคตภายหลังจากจบการศึกษา แล้วทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างนิสิตชายและหญิง

ผลการศึกษา กลุ่มตัวอย่างนิสิตส่งแบบสอบถามกลับคืน 427 คน เป็นเพศหญิง 344 คน (ร้อยละ 80.6) และเพศชาย 83 คน (ร้อยละ 19.4) พบว่ามีจำนวนนิสิตหญิงที่เลือกคณะทันตแพทยศาสตร์เป็นอันดับที่ 1 มากกว่านิสิตชายอย่างมีนัยสำคัญ ($P < 0.05$) นิสิตหญิงมักได้รับคำแนะนำในการเลือกวิชาชีพทันตแพทย์จากบิดามารดา ในขณะที่นิสิตชายมักตัดสินใจด้วยตนเอง นิสิตหญิงมีญาติที่ประกอบอาชีพหรือกำลังศึกษาอยู่ในวิชาชีพด้านสุขภาพมากกว่านิสิตชายอย่างมีนัยสำคัญ ($P < 0.05$) ในด้านแนวโน้มของการประกอบวิชาชีพในอนาคตนั้น พบว่า นิสิตหญิงเห็นความจำเป็นที่จะต้องลดจำนวนชั่วโมงทำงานหรืออาจหยุดประกอบวิชาชีพชั่วคราวเพื่อเลี้ยงดูบุตรมากกว่านิสิตชาย ($P < 0.05$)

สรุป บทบาทแห่งเพศอาจมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนวิชาชีพทันตแพทย์ และยังคงมีส่วนในการกำหนดแบบแผนการประกอบวิชาชีพภายหลังจบการศึกษาด้วย

(ว ทนด จุฬาฯ 2547;27:19-31)

คำสำคัญ: การเลือกวิชาชีพ บทบาทแห่งเพศ นิสิตทันตแพทย์

บทนำ

บทบาทแห่งเพศ (Gender role) หมายถึงบทบาทซึ่งถูกกำหนดโดยเงื่อนไขทางสังคมหรือวัฒนธรรมให้บุคคลแสดงบทบาทหญิงหรือบทบาทชาย¹ มีความหมายแตกต่างจากคำว่า เพศ (Sex) ซึ่งหมายถึงเพศที่กำหนดขึ้นโดยธรรมชาติ และเป็นข้อกำหนดทางชีวภาพที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ ส่วนบทบาทแห่งเพศนั้นสามารถแสดงออกแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นจึงมีผลเกี่ยวพันไปถึงโอกาสการได้รับสิทธิอำนาจ ความรับผิดชอบ และความคาดหวังในสังคมต่างกันไปตามประเด็นสำคัญก็คือ บทบาทแห่งเพศที่สังคมกำหนดนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อสถานภาพการทำงานของผู้หญิงและชายในสังคมนั้นๆ

ในรอบหลายทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ และระบบการผลิต ซึ่งส่งผลกระทบต่อสถานภาพของสตรีไทย² โครงสร้างการผลิตที่ค่อยเปลี่ยนจากภาคเกษตรกรรมเป็นการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและบริการ ตามทิศทางของนโยบายพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ทำให้โครงสร้างการจ้างงานของประเทศเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการจ้างแรงงานหญิง สถานภาพการทำงานของผู้หญิงเปลี่ยนไปจากที่เคยประกอบกิจกรรมในครัวเรือนกลายเป็นลูกจ้างภายนอกครัวเรือนมากขึ้น³ สตรีจึงมีสถานภาพที่มีความอิสระในสังคม มีความสามารถในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากขึ้น มีการศึกษาสูงขึ้น ตลอดจนมีสิทธิเหนือรายได้ที่ได้จากแรงงานของตนเองสูงขึ้น เหล่านี้ล้วนมีผลต่อสถานภาพการทำงานของผู้สตรีในสังคมไทยปัจจุบันทั้งสิ้น

สตรีไทยมีอัตราส่วนการเข้าสู่ตลาดแรงงานสูง และมีอัตราการกระจุกตัวอยู่ในบางอาชีพและในบางสถานภาพมากกว่าผู้ชาย⁴ สตรีมักทำงานในกลุ่มอาชีพเกษตรกรรมและในอาชีพที่เกี่ยวกับการค้าสูงที่สุด ในขณะที่สตรีมีสถานภาพเป็นนายจ้างผู้บริหาร หรือผู้ประกอบการในสัดส่วนที่ต่ำมาก อันแสดงถึงทางเลือกที่มีข้อจำกัดของผู้สตรีในการทำงานเชิงเศรษฐกิจ สำหรับวิชาชีพอิสระเชิงวิชาการ (Professional) นั้นจัดว่าเป็นวิชาชีพที่มีระดับฐานะชั้นสูงในสังคม วิชาชีพอิสระเหล่านี้ได้แก่ วิชาชีพทางการแพทย์ ทนายความ และวิศวกร เป็นต้น สังคมในหลายประเทศมีข้อจำกัดและปัจจัยกีดกันสำหรับเพศหญิงในการเข้าสู่วิชาชีพเชิงวิชาการเหล่านี้⁵ สังคมส่วนใหญ่กำหนด

บทบาทแห่งเพศของผู้สตรีให้เป็นผู้รับผิดชอบในครัวเรือนด้วยบทบาทของแม่-ภรรยา ดังนั้นการที่สตรีเข้าสู่วิชาชีพอิสระจึงต้องเผชิญกับความขัดแย้งระหว่างบทบาทในครัวเรือน กับบทบาททางวิชาชีพ⁶ เนื่องจากวิชาชีพอิสระเชิงวิชาการเป็นวิชาชีพที่เรียกร้องเวลาและการทำงานหนักหน่วงต่อเนื่องยาวนาน ความขัดแย้งในด้านบทบาทสองด้านนี้จึงเป็นผลลบต่อสตรีในวิชาชีพอิสระเชิงวิชาการ

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันนี้หลายประเทศทั่วโลกได้มีการเพิ่มจำนวนทันตแพทย์หญิงมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด⁶⁻⁸ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ช่วงระหว่างปี ค.ศ.1900-1960 มีทันตแพทย์หญิงอยู่ประมาณร้อยละ 1-3 ของทันตแพทย์ทั้งหมด ตัวเลขนี้เพิ่มเป็นร้อยละ 14.1 ในปัจจุบัน⁷ ส่วนประเทศนิวซีแลนด์นั้นพบว่าอัตราส่วนของเพศหญิงที่ตัดสินใจเลือกเรียนวิชาชีพทันตแพทย์ได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2.3 ในปี ค.ศ.1973 เป็นร้อยละ 12.6 ในปี ค.ศ.1990⁹ สำหรับประเทศไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2483 ซึ่งได้มีการเปิดแผนกทันตแพทยศาสตร์ขึ้นในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขึ้นเป็นครั้งแรก ด้วยจำนวนบัณฑิตทันตแพทย์รุ่นแรก 6 คน เป็นชายล้วน¹⁰ จนถึงปัจจุบัน นิสิตทันตแพทย์ชั้นปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2546 จำนวน 106 คน เป็นเพศหญิงสูงถึงร้อยละ 71.7¹¹ จากรายงานการศึกษาของชาญชัย¹² ทันตแพทย์ไทยทั่วประเทศที่ยังประกอบวิชาชีพอยู่ในปี พ.ศ. 2543 ประกอบด้วยทันตแพทย์หญิงเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 62.9 และมีแนวโน้มของทันตแพทย์หญิงเพิ่มมากขึ้นในวงการทันตแพทย์ทั้งเชิงปริมาณและสัดส่วน ตลอดช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่อง

การที่ทันตแพทย์หญิงมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนมากขึ้นเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเข้าสู่วิชาชีพทันตแพทย์ มีทฤษฎีการเลือกประกอบอาชีพอยู่หลายทฤษฎีที่อธิบายการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพให้เหมาะสมตามความรู้ ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ บุคลิกภาพ และความต้องการของตนเอง โดยมีแรงผลักดันขึ้นพื้นฐานมาจากรายได้ ญาติพี่น้อง และอายุ Motimer และ Lorange (อ้างถึงในปาริชาติ¹³) ได้เสนอกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพ แบ่งออกเป็นกลุ่มปัจจัยภายนอก อันได้แก่ รายได้ เกียรติยศ และความมั่นคง และกลุ่มปัจจัยภายใน อันได้แก่ ผลประโยชน์ ความท้าทาย ความรับผิดชอบ และความเป็นอิสระ รายงานการวิจัยของต่างประเทศ

เป็นจำนวนมากที่ได้ศึกษาถึงการตัดสินใจเลือกประกอบวิชาชีพ ทันตแพทย์⁴⁻²² พบว่าเหตุผลหลักในการเลือกวิชาชีพทันตแพทย์ได้แก่ การได้ช่วยเหลือผู้อื่น ความเป็นอิสระ ความยืดหยุ่นในการกำหนดเวลาทำงาน ศักดิ์ศรีทางสังคม และความมั่นคงทางการเงิน รายงานการศึกษาจำนวนหนึ่งที่เน้นในประเด็นบทบาทแห่งเพศ^{16,17,21} พบว่าเพศชายมักให้น้ำหนักสำคัญในด้านรายได้ ความเป็นอิสระ และฐานะทางสังคม ส่วนเพศหญิงให้ความสำคัญในด้านการได้ทำงานร่วมกับบุคคลอื่น อย่างไรก็ตามในบางรายงานก็พบความแตกต่างระหว่างเพศเกี่ยวกับเหตุผลที่เลือกวิชาชีพทันตแพทย์⁹

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับแรงจูงใจและความคาดหวังของนิสิตต่อวิชาชีพทันตแพทย์ มีผลสำคัญที่กำหนดลักษณะแบบแผนการประกอบวิชาชีพในอนาคต²³ มีรายงานการศึกษาของต่างประเทศจำนวนมากที่ระบุถึงอิทธิพลของบทบาทแห่งเพศในการเลือกศึกษาต่อเฉพาะทาง^{16,24} โดยเพศหญิงมักเลือกศึกษาต่อในสาขาทันตกรรมสำหรับเด็กและทันตกรรมชุมชน ในขณะที่เพศชายมักเลือกศึกษาต่อในสาขาศัลยศาสตร์ช่องปากมากที่สุด รองลงมาคือสาขาทันตกรรมจัดฟัน นอกจากนี้เพศชายมักเลือกแบบแผนการประกอบวิชาชีพในภาคเอกชนมากกว่า ในขณะที่เพศหญิงมีความสนใจที่จะทำงานเป็นลูกจ้าง (Employee) ในโรงพยาบาลหรือในคลินิกทันตแพทย์มากกว่าเพศชาย²⁵

องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทแห่งเพศในวิชาชีพทันตแพทย์ไทยยังมีอยู่น้อยมาก การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินอิทธิพลของบทบาทแห่งเพศ ต่อการตัดสินใจเลือกเรียนวิชาชีพทันตแพทย์ศาสตร์ และต่อแนวโน้มของการประกอบวิชาชีพภายหลังจบการศึกษา ในกลุ่มนิสิตคณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัสดุ และวิธีการ

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้ครอบคลุมถึง นิสิตคณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกคนที่มีสถานภาพการลงทะเบียนเป็นนิสิตในปีการศึกษา 2542 จำนวนทั้งสิ้น 616 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถามชนิดตอบเอง (Self-administered) ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไปของนิสิต เหตุผลในการตัดสินใจเลือกเรียนคณะทันตแพทย์-

ศาสตร์ ทัศนคติเกี่ยวกับวิชาชีพ และการวางแผนในอนาคต ภายหลังจากจบการศึกษาระดับปริญญาตรี แบบสอบถามได้ผ่านกระบวนการทดสอบด้วยการทำศึกษานำร่องใช้กับนิสิตทันตแพทย์ระดับหลังปริญญา คณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจำนวน 10 คน เพื่อแก้ไขแบบสอบถามให้มีคุณสมบัติเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลที่ดี จากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูลโดยให้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยให้เวลาในการตอบแบบสอบถาม 1 สัปดาห์ รวบรวมแบบสอบถามที่ตอบกลับคืนมาทั้งหมดจำนวน 427 ราย คิดเป็นอัตราตอบกลับร้อยละ 69.3

คำถามเกี่ยวกับเหตุผลในการตัดสินใจเลือกเรียนวิชาชีพทันตแพทย์ ประกอบด้วยรายการย่อย 14 ข้อความ ซึ่งรวบรวมได้จากการทบทวนบทความที่เกี่ยวข้อง^{16,17,19,21,22} แต่ละข้อความให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินความสำคัญโดยมี 3 ตัวเลือก ได้แก่ สำคัญมาก สำคัญปานกลาง และสำคัญน้อย ประเมินค่าความพ้องภายใน (Internal consistency) ของมาตรวัดชุดนี้ด้วยดัชนี Cronbach's alpha ได้เท่ากับ 0.76 ซึ่งนับว่ามีความเที่ยงตรงอยู่ในระดับที่ดี

หลังจากที่ได้บรรณาริกรณข้อมูลและป้อนข้อมูลเข้าคอมพิวเตอร์แล้ว ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนิสิตหญิงกับนิสิตชายถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อการตัดสินใจเลือกวิชาชีพทันตแพทย์ โดยใช้สถิติการทดสอบสมมติฐานแบบ นันพารามेटริก (Non-Parametric) ได้แก่ ไค-สแควร์ (Chi-square) และการทดสอบแม่นยำตรงของ ฟิชเชอร์ (Fisher's Exact test) การวิเคราะห์ทางสถิติกระทำด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป SPSS for Windows ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างนิสิตทันตแพทย์ที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 427 คน จำแนกเป็นนิสิตหญิง 344 คน (ร้อยละ 80.6) และนิสิตชาย 83 คน (ร้อยละ 19.4) ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามแยกตามเพศและชั้นปี พบว่าสัดส่วนของนิสิตหญิงในชั้นปีต่าง ๆ มีพิสัยอยู่ระหว่างร้อยละ 76.1-87.3 แต่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญในระหว่างชั้นปี ($P = 0.435$)

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบลักษณะพื้นฐานทางครอบครัวระหว่างนิสิตชายและนิสิตหญิง พบว่านิสิตทันตแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 70 มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างสัดส่วนทางด้านเพศกับภูมิลำเนาของนิสิต ($P=0.790$) นิสิตทันตแพทย์มากกว่าครึ่งมาจากครอบครัวที่บิดามีระดับการศึกษาดี นิสิตหญิงมีบิดาที่มีระดับการศึกษาสูงสุด คือระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป ในสัดส่วนที่มากกว่านิสิตชายอย่างมีนัยสำคัญ (ร้อยละ 61.5 เทียบกับร้อยละ 50.6, $P=0.038$) นอกจากนี้ นิสิตหญิงมักมีมารดาที่มีระดับการศึกษาสูงสุดตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไปมากกว่านิสิตชายเช่นกัน แต่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P=0.067$) นิสิตชายและหญิงมีบิดามารดาที่อยู่ในวิชาชีพทางด้านสุขภาพประมาณร้อยละ 14.5 และร้อยละ 12.0 ตามลำดับ ($P=0.677$) ประมาณหนึ่งในสี่ของนิสิตทันตแพทย์ทั้งสองเพศ มีพี่น้องที่กำลังศึกษาอยู่หรือประกอบวิชาชีพอยู่ในสาขาทางด้านสุขภาพ ($P=0.626$) สำหรับญาติอื่นๆ นั้น พบว่านิสิตหญิงมีญาติอื่นๆ อยู่ในวิชาชีพด้านสุขภาพมากกว่านิสิตชายอย่างมีนัยสำคัญ ($P=0.004$)

รูปที่ 1 แสดงถึงอันดับในการเลือกสอบเข้าคณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของกลุ่มตัวอย่างนิสิตพบว่าทั้งนิสิตชายและหญิงส่วนใหญ่จะเลือกสอบเข้าคณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นอันดับแรก และนิสิตหญิงมีสัดส่วนของการเลือกคณะทันตแพทยศาสตร์เป็นอันดับแรกมากกว่านิสิตชายอย่างมีนัยสำคัญ (ร้อยละ 59.3 เทียบกับร้อยละ 46.8, $P=0.043$)

การศึกษานี้พบว่านิสิตชายและหญิง ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในด้านเหตุผลในการตัดสินใจเลือกเรียนวิชาชีพทันตแพทย์ (ตารางที่ 3) เหตุผลที่นิสิตทั้งชายและหญิงให้ความสำคัญมากที่สุดคือ ความมั่นคงของวิชาชีพทันตแพทย์ ส่วนเหตุผลที่สำคัญรองลงมาในลำดับที่ 2-5 ได้แก่ ความเป็นอิสระของวิชาชีพ เป็นอาชีพที่มีรายได้ดี เป็นอาชีพที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น และมีความต้องการที่จะประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพตามลำดับ แม้ว่าจะไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของเหตุผลในการเลือกวิชาชีพทันตแพทย์ในระหว่างนิสิตชายและหญิง แต่นิสิตชายมีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญกับลักษณะการทำงานที่เป็นอิสระ และการเป็นวิชาชีพที่ทำหยาบมีรายได้ดี ในขณะที่นิสิตหญิงมีแนวโน้มที่จะถูกกระตุ้นจากบิดามารดา และให้ความสำคัญต่อการได้ทำงานร่วมกับผู้อื่นมากกว่านิสิตชาย

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของนิสิตผู้ตอบแบบสอบถาม แยกตามเพศและชั้นปี

Table 1 Number and percentage of respondents according to gender and class

ชั้นปี	ชาย		หญิง		รวม
	จำนวน	ร้อยละ*	จำนวน	ร้อยละ*	
ชั้นปีที่ 1	18	23.	60	76.9	78
ชั้นปีที่ 2	21	23.9	67	76.	88
ชั้นปีที่ 3	18	21.4	66	78.6	84
ชั้นปีที่ 4		14.6	41	85.4	48
ชั้นปีที่ 5	8	12.7	55	87.3	63
ชั้นปีที่ 6	11	16.7	55	83.3	66
รวมทุกชั้นปี	83	19.4	344	80.6	427

*อัตราร้อยละคิดตามชั้นปีเป็นหลัก

$$\chi^2 = 4.85, df = 5, p = 0.435$$

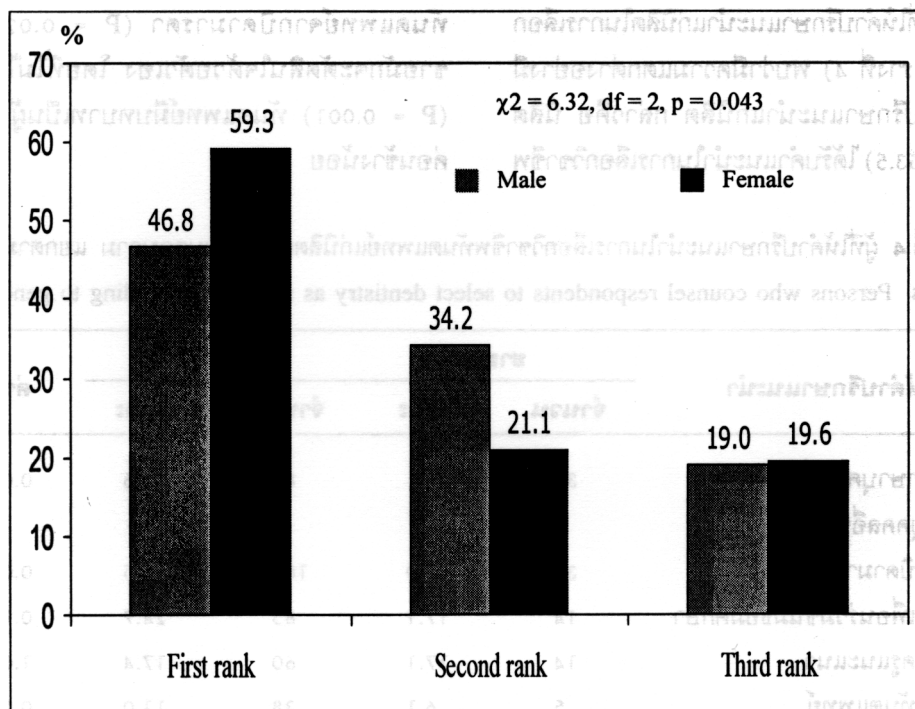
ตารางที่ 2 ลักษณะพื้นฐานทางครอบครัวของนิสิตผู้ตอบแบบสอบถาม แยกตามเพศ

Table 2 Family background characteristics of respondents according to gender

ลักษณะพื้นฐาน ทางครอบครัว	ชาย (n = 83)		หญิง (n = 344)		ค่าพี
	ร้อยละ*	จำนวน	ร้อยละ*	จำนวน	
ภูมิลำเนา					
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	60	72.3	241	70.1	
ต่างจังหวัด	23	27.7	103	29.9	
การศึกษาสูงสุดของบิดา					
ไม่เกินประถมศึกษา	16	19.8	73	21.3	0.038
มัธยมศึกษา	24	29.6	59	17.2	
สูงกว่ามัธยมศึกษา	41	50.6	211	61.5	
การศึกษาสูงสุดของมารดา					
ไม่เกินประถมศึกษา	29	35.4	88	25.7	
มัธยมศึกษา	17	20.7	56	16.3	
สูงกว่ามัธยมศึกษา	36	43.9	199	58.0	
การมีเครือญาติที่ประกอบอาชีพหรือ กำลังศึกษาอยู่ในวิชาชีพด้านสุขภาพ**					
บิดา / มารดา	12	14.5	41	12.0	0.677
พี่น้อง	23	28.4	85	25.0	0.626
ญาติอื่นๆ	42	50.6	232	68.0	0.004

* อัตราร้อยละคิดตามเพศเป็นหลัก

** เลือกตอบได้มากกว่า 1 รายการ



รูปที่ 1 อัตราร้อยละของนิสิตผู้ตอบแบบสอบถามที่เลือกสอบเข้าคณะทันตแพทยศาสตร์ ในอันดับต่างๆ แยกตามเพศ

Figure 1 Percentage of respondents who selected dentistry as first, second and third choices at the entrance examination, according to gender

ตารางที่ 3 เหตุผลในการตัดสินใจเลือกเรียนทันตแพทย์ของนิสิตผู้ตอบแบบสอบถาม แยกตามเพศ

Table 3 Respondents' reasons for choice of dentistry as a career, according to gender

เหตุผลในการตัดสินใจเลือกเรียนทันตแพทย์	อัตราร้อยละที่ตอบว่าสำคัญมาก		ค่าพี
	ชาย (n=83)	หญิง (n=344)	
● เป็นอาชีพที่มีความมั่นคง	68.7	72.4	0.585
● เป็นอาชีพที่มีความเป็นอิสระ	68.7	59.9	0.180
● เป็นอาชีพที่มีรายได้ดี	51.8	48.4	0.663
● เป็นอาชีพที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความเจ็บป่วย	50.6	48.1	0.775
● ต้องการประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ	43.4	42.1	0.932
● เป็นอาชีพที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรีในสังคม	40.0	41.2	0.948
● เป็นอาชีพที่น่าสนใจ	37.3	42.8	0.435
● เป็นอาชีพซึ่งเป็นที่ต้องการของประเทศ	32.5	28.6	0.564
● เป็นอาชีพที่ได้รับการกระตุ้นจากบิดามารดา	19.3	30.4	0.059
● เป็นอาชีพที่มีการผสมผสานกันระหว่าง ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ	25.3	23.2	0.790
● เป็นอาชีพที่ทำหาย	19.3	14.0	0.299
● เป็นอาชีพที่ได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น	12.2	17.4	0.328
● เป็นอาชีพที่มีโอกาสเลือกศึกษาต่อได้หลายสาขา	12.0	15.5	0.541
● เป็นความใฝ่ฝันตั้งแต่เด็กที่ต้องการจะเป็นทันตแพทย์	8.4	9.4	0.961

เมื่อพิจารณาถึงผู้ที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่นิสิตในการเลือก
วิชาชีพทันตแพทย์ (ตารางที่ 4) พบว่ามีความแตกต่างอย่างมี
นัยสำคัญของผู้ที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่นิสิต กล่าวคือ นิสิต
หญิงส่วนใหญ่ (ร้อยละ 53.5) ได้รับคำแนะนำในการเลือกวิชาชีพ

ทันตแพทย์จากบิดามารดา ($P = 0.026$) ในขณะที่นิสิต
ชายมักจะตัดสินใจด้วยตัวเอง โดยที่ไม่ได้ปรึกษาบุคคลอื่น
($P = 0.001$) ทันตแพทย์มีบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ
ค่อนข้างน้อย

ตารางที่ 4 ผู้ที่ให้คำปรึกษาแนะนำในการเลือกวิชาชีพทันตแพทย์แก่นิสิตผู้ตอบแบบสอบถาม แยกตามเพศ

Table 4 Persons who counsel respondents to select dentistry as a career, according to gender

ผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ	ชาย		หญิง		ค่าพี
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
ไม่ได้ปรึกษาบุคคลอื่น	37	45.1	88	25.6	0.001
ปรึกษาบุคคลอื่น*					
● บิดามารดา	32	39.0	184	53.5	0.026
● เพื่อนร่วมชั้นมัธยมศึกษา	14	17.1	85	24.7	0.185
● ครูแนะแนว	14	17.1	60	17.4	1.000
● ทันตแพทย์	5	6.1	38	.0	0.257
● อื่น ๆ	12	14.6	50	14.5	1.000

* เลือกตอบได้มากกว่า 1 อย่าง

ตารางที่ 5 ทศนคติของนิสิตผู้ตอบแบบสอบถามต่อการประกอบวิชาชีพทันตแพทย์ แยกตามเพศ

Table 5 Respondents' attitudes towards practicing dentistry according to gender

ทัศนคติต่อการประกอบวิชาชีพทันตแพทย์	อัตราร้อยละที่ตอบว่าเห็นด้วย		ค่าพี
	ชาย (n=83)	หญิง (n=344)	
● ต้องรู้จักศึกษาหาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆตลอดเวลา	95.2	96.8	0.506
● เป็นวิชาชีพที่ต้องมีความรับผิดชอบสูง	93.9	96.8	0.208
● ต้องมีบุคลิกภาพที่ดีเพื่อให้เป็นที่เชื่อถือของผู้ป่วย	88.0	95.9	0.013
● ต้องมั่นใจในความสามารถของตนเองและใช้ความสามารถอย่างเต็มที่	91.5	95.3	0.176
● สามารถปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับการงานกับเพื่อนร่วมงานได้	75.0	85.3	0.058
● ต้องเผชิญกับผู้ป่วยที่รู้สึกเจ็บปวด	81.7	83.6	0.809
● สามารถแบ่งเวลาเพื่อชีวิตส่วนตัวและครอบครัวได้เหมาะสม	73.5	79.8	0.266
● กังวลที่จะทำงานผิดพลาด	49.7	69.6	0.277
● มีความพอใจอย่างยิ่งที่ได้ตัดสินใจเลือกวิชาชีพทันตแพทย์	57.8	64.9	0.282
● ต้องอยู่ภายใต้ความกดดันระหว่างทำงาน	50.6	59.6	0.170
● งานที่มีความหลากหลาย	51.2	52.3	0.953
● กลัวที่จะถูกฟ้องร้องดำเนินคดี	39.8	41.0	0.935
● ต้องทำงานเกินเวลาอยู่เป็นประจำ	32.5	39.0	0.335
● มีความกังวลเกี่ยวกับความมั่นคงในวิชาชีพ	15.7	17.0	0.896

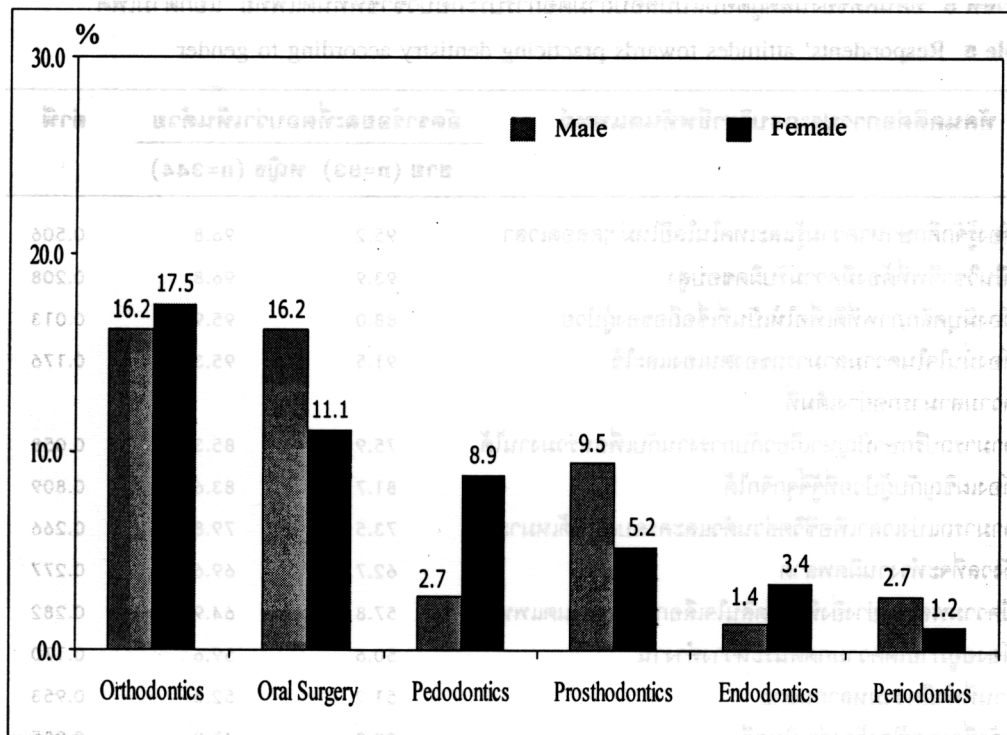
ตารางที่ 5 แสดงทัศนคติของนิสิตต่อการประกอบวิชาชีพทันตแพทย์ พบว่านิสิตทั้งชายและหญิงเห็นด้วยมากที่สุดว่าวิชาชีพทันตแพทย์เป็นวิชาชีพที่ต้องศึกษาหาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆตลอดเวลา ลักษณะของการประกอบวิชาชีพทันตแพทย์ที่นิสิตทั้งสองเพศมีความเห็นด้วยเป็นอันดับรองลงมา ได้แก่ เป็นวิชาชีพที่ต้องมีความรับผิดชอบสูง ต้องมีบุคลิกภาพที่ดีเพื่อให้เป็นที่เชื่อถือของผู้ป่วย ต้องมั่นใจในความสามารถของตนเอง และเป็นวิชาชีพที่สามารถปรึกษาปัญหาการงานกับเพื่อนร่วมงานได้ ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบทัศนคติระหว่างนิสิตหญิงและนิสิตชาย พบว่านิสิตหญิงให้ความสำคัญกับการมีบุคลิกภาพที่ดีมากกว่านิสิตชายอย่างมีนัยสำคัญ ($P=0.013$) ส่วนประเด็นความคิดเห็นอื่น ๆ นั้นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ

ในด้านการวางแผนอนาคตภายหลังจากจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี พบว่าร้อยละ 95 ของนิสิตทั้งสองเพศแสดงความต้องการทำงานใช้ทุนรัฐบาล ($P = 0.762$) นิสิตหญิงมีความประสงค์ที่จะศึกษาต่อเฉพาะทางมากกว่านิสิตชายอย่างมีนัยสำคัญ (ร้อยละ 96.2 เทียบกับร้อยละ 90.2, $P=0.043$) ทันตกรรมจัดฟันเป็นสาขาเฉพาะทางที่มีผู้ต้องการเลือกเรียนต่อมากที่สุด สาขาเฉพาะทางที่นิสิตชายนิยมเลือกเรียนต่อ 3 อันดับแรก ได้แก่ ทันตกรรมจัดฟัน ศัลยศาสตร์ช่องปาก

และทันตกรรมประดิษฐ์ ส่วนสาขาเฉพาะทางที่นิสิตหญิงนิยมเลือกเรียนต่อ 3 อันดับแรก ได้แก่ ทันตกรรมจัดฟัน ศัลยศาสตร์ช่องปาก และทันตกรรมสำหรับเด็ก (รูปที่ 2)

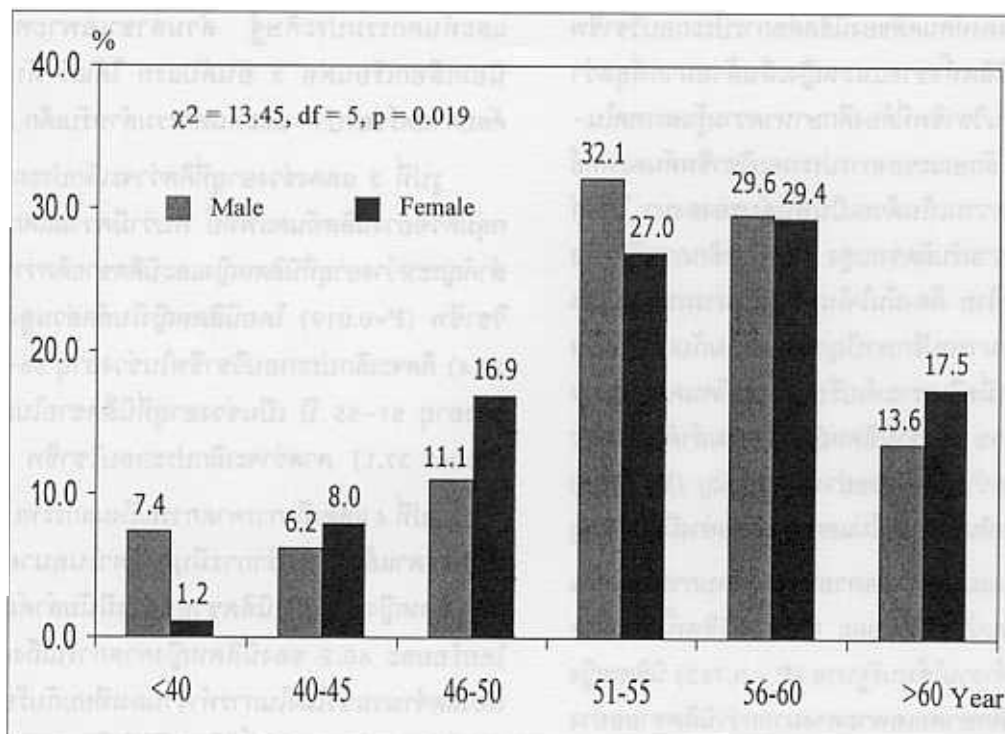
รูปที่ 3 แสดงช่วงอายุที่คิดว่าจะเลิกประกอบวิชาชีพของกลุ่มตัวอย่างนิสิตทันตแพทย์ พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างอายุที่นิสิตหญิงและนิสิตชายคิดว่าจะเลิกประกอบวิชาชีพ ($P=0.019$) โดยนิสิตหญิงในสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 29.4) คิดจะเลิกประกอบวิชาชีพในช่วงอายุ 56-60 ปี ขณะที่ช่วงอายุ 51-55 ปี เป็นช่วงอายุที่นิสิตชายในสัดส่วนสูงที่สุด (ร้อยละ 32.1) คาดว่าจะเลิกประกอบวิชาชีพ

รูปที่ 4 แสดงถึงการคาดการณ์ถึงผลกระทบต่อวิชาชีพเมื่อมีบุตรธิดาแล้ว พบว่าการมีบุตรธิดาในอนาคตมีผลกระทบต่อนิสิตหญิงมากกว่านิสิตชายอย่างมีนัยสำคัญ ($P<0.001$) โดยร้อยละ 60.2 ของนิสิตหญิงคาดการณ์ถึงความจำเป็นที่ต้องลดจำนวนชั่วโมงในการทำงานลงเทียบกับร้อยละ 43.8 ในกลุ่มนิสิตชาย นอกจากนี้นิสิตหญิงอีกร้อยละ 7.2 คาดว่าอาจต้องหยุดประกอบวิชาชีพชั่วคราวเพื่อเลี้ยงดูบุตรธิดา ขณะที่ไม่มีนิสิตชายคนใดแสดงออกถึงผลกระทบในลักษณะดังกล่าว



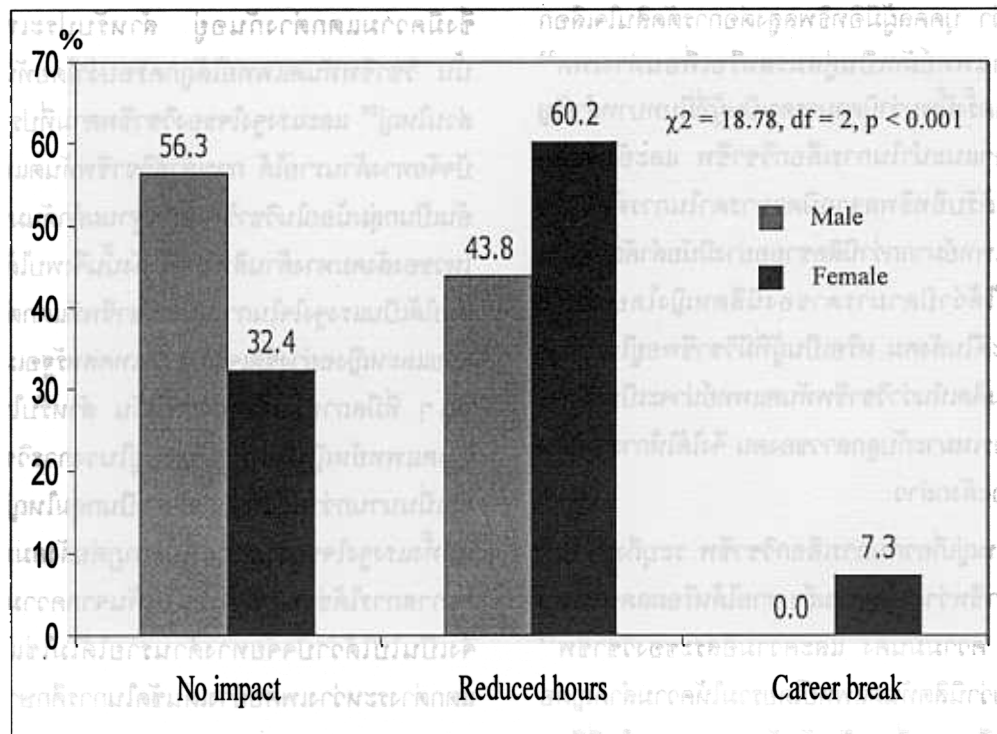
รูปที่ 2 อัตราร้อยละของนิสิตผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความประสงค์ศึกษาต่อในสาขาเฉพาะทางต่างๆ แยกตามเพศ

Figure 2 Percentage of respondents who considered pursuing various specialty trainings, according to gender



รูปที่ 3 อัตราร้อยละของนิสิตผู้ตอบแบบสอบถาม ที่คิดว่าจะเลิกประกอบวิชาชีพทันตแพทย์ในช่วงอายุต่างๆ แยกตามเพศ

Figure 3 Percentage of respondents who considered quitting dental career at various age groups, according to gender



รูปที่ 4 อัตราร้อยละของนิสิตผู้ตอบแบบสอบถามที่คิดว่าการมีบุตรธิดามีผลกระทบต่อการประกอบวิชาชีพทันตแพทย์ แยกตามเพศ
Figure 4 Percentage of respondents who anticipated impacts of child bearing on dental practices, according to gender

วิจารณ์

การศึกษานี้ได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างนิสิตคณะทันตแพทย์-ศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร จึงอาจทำให้ข้อมูลที่ได้มาไม่เป็นตัวแทนที่ดีสำหรับนิสิตนักศึกษาทันตแพทย์ทั่วประเทศได้ ทั้งนี้เพราะนิสิตทันตแพทย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจมีลักษณะพื้นฐานทางสังคมแตกต่างไปจากนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งอื่นๆ อาทิ ภูมิสำเนา ระดับการศึกษา และการประกอบอาชีพของบิดามารดา รวมทั้งเครือญาติ ปัจจัยทางสังคมเหล่านี้ อาจส่งผลให้นิสิตนักศึกษาทันตแพทย์ในมหาวิทยาลัยแห่งอื่นๆ มีความคิดเห็นที่แตกต่างออกไปเกี่ยวกับเหตุผลที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจเลือกเรียนวิชาชีพทันตแพทย์ก็เป็นได้

ข้อค้นพบที่สำคัญจากการศึกษานี้คือ ปัจจุบันในคณะทันตแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีนิสิตหญิงมากกว่านิสิตชายในอัตราส่วนประมาณสี่ต่อหนึ่ง ซึ่งคณะผู้วิจัยพบว่า มีปัจจัยกำหนดอยู่หลายประการที่มีผลกระทบต่อการเลือกวิชาชีพทันตแพทย์ในระหว่างเพศหญิงและเพศชาย ในปัจจัย

ที่เกี่ยวกับพื้นฐานทางสังคมนั้น แม้ว่านิสิตทั้งชายและหญิงส่วนใหญ่ต่างก็มาจากครอบครัวที่บิดามีระดับการศึกษาดีแต่นิสิตหญิงมีสัดส่วนที่มาจากครอบครัวลักษณะดังกล่าวสูงกว่านิสิตชายอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่านิสิตหญิงมักมีญาติอื่นๆ นอกเหนือจากบิดามารดาและพี่น้อง ซึ่งประกอบวิชาชีพหรือกำลังศึกษาอยู่ในวิชาชีพทางด้านสุขภาพมากกว่านิสิตชายอย่างมีนัยสำคัญอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศในยุโรปที่รายงานว่า นักศึกษาทันตแพทย์ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีการศึกษาสูง^{26,27} Wassel และคณะ²⁸ รายงานไว้เช่นกันว่าผู้ที่ตัดสินใจเลือกวิชาชีพทันตแพทย์มักมีญาติที่ประกอบวิชาชีพที่เกี่ยวข้องทางด้านสุขภาพ

คณะทันตแพทยศาสตร์ในต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนใหญ่เปิดรับนักศึกษาที่เรียนจบในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ในขณะที่คณะทันตแพทยศาสตร์ในประเทศไทยเกือบทุกแห่งเปิดรับบุคคลที่มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนั้นนักศึกษาทันตแพทย์ในต่างประเทศจึงมีอายุมากกว่า ในช่วงขณะที่กำลังตัดสินใจเลือกเรียนวิชาชีพ

ทันตแพทย์เมื่อเทียบกับนิสิตนักศึกษาไทย รายงานจากต่างประเทศจึงมักพบว่า บุคคลผู้มีอิทธิพลสูงต่อการตัดสินใจเลือกเรียนวิชาชีพทันตแพทย์มักเป็นคู่สมรสหรือเพื่อนต่างเพศ²³ ในขณะที่การศึกษาครั้งนี้พบว่าบิดามารดาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการให้คำปรึกษาแนะนำในการเลือกวิชาชีพ และยังพบอีกด้วยว่านิสิตหญิงได้รับอิทธิพลจากบิดามารดาในการตัดสินใจเลือกวิชาชีพทันตแพทย์มากกว่านิสิตชายอย่างมีนัยสำคัญ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นไปได้ว่าบิดามารดาของนิสิตหญิงโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีฐานะดีในสังคม หรือเป็นผู้ที่มีวิชาชีพอยู่ในวงการด้านสุขภาพมีความคิดเห็นว่าวิชาชีพทันตแพทย์น่าจะเป็นวิถีการดำเนินชีวิตที่สมควรเหมาะกับลูกสาวของตน จึงได้ให้การกระตุ้นสนับสนุนในทางดังกล่าว

ทฤษฎีส่วนใหญ่เกี่ยวกับการเลือกวิชาชีพ ระบุถึงปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในวิชาชีพว่าครอบคลุมถึง รายได้หรือผลตอบแทน ศักดิ์ศรีทางสังคม ความมั่นคง และความอิสระของวิชาชีพ¹³ การศึกษาครั้งนี้พบว่านิสิตทันตแพทย์โดยรวมให้ความสำคัญต่อความมั่นคงในวิชาชีพมากที่สุดเป็นอันดับแรก แรงจูงใจที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนวิชาชีพทันตแพทย์อันดับรอง ๆ ลงไปได้แก่ ความเป็นอิสระของวิชาชีพ และการเป็นอาชีพที่มีรายได้ดี ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นแรงจูงใจที่คล้องจองกับทฤษฎีการเลือกอาชีพทั้งสิ้น

รายงานการศึกษาในต่างประเทศหลายฉบับ ระบุว่าแรงจูงใจในการเลือกวิชาชีพมีลักษณะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในระหว่างเพศหญิงและเพศชาย^{15,17,18,19,23,24} โดยทั่วไปแล้วเพศชายมักให้ความสำคัญกับรายได้ที่ดีของวิชาชีพและความเป็นอิสระในการทำงาน ในขณะที่เพศหญิงเลือกวิชาชีพเนื่องจากคิดว่ามีโอกาสได้ช่วยเหลือผู้อื่น แม้ว่าการศึกษานี้จะไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญของแรงจูงใจในการเลือกวิชาชีพทันตแพทย์ ในระหว่างนิสิตชายและหญิงก็ตาม แต่ข้อมูลที่ปรากฏก็ยังแสดงให้เห็นถึงทิศทางที่สอดคล้องกันกับการศึกษาในประเทศอื่น ๆ กล่าวคือนิสิตชายมีแนวโน้มที่จะเลือกวิชาชีพทันตแพทย์จากปัจจัยทางด้านรายได้และความเป็นอิสระในการทำงานมากกว่านิสิตหญิง ในขณะที่นิสิตหญิงค่อนข้างเลือกวิชาชีพทันตแพทย์เพราะเห็นว่าได้ทำงานร่วมกับผู้อื่นมากกว่านิสิตชาย (ตารางที่ 3) การที่ไม่เห็นความแตกต่างอย่างเด่นชัดระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย ในด้านแรงจูงใจในการเข้าสู่วิชาชีพทันตแพทย์ในประเทศไทยเมื่อเทียบกับประเทศทางตะวันตก

เช่นนี้ อาจอธิบายได้จากบริบททางสังคมของวิชาชีพทันตแพทย์ ซึ่งมีความแตกต่างกันอยู่ สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น วิชาชีพทันตแพทย์ได้ถูกครอบงำโดยทันตแพทย์ชายเป็นส่วนใหญ่²⁹ และแรงจูงใจของวิชาชีพตามที่ปรากฏต่อสังคมก็คือ ปัจจัยทางด้านรายได้ การเข้าสู่วิชาชีพทันตแพทย์ของเพศหญิง อันเป็นกลุ่มน้อยในวิชาชีพ มีพื้นฐานผลักดันมาจากการเคลื่อนไหวของสังคมทางด้านสิทธิสตรี ดังนั้นจึงพบได้ว่า ปัจจัยทางด้านรายได้เป็นแรงจูงใจในการเลือกวิชาชีพที่แตกต่างกันระหว่างเพศชายและหญิงอย่างชัดเจนในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอื่น ๆ ที่มีสถานภาพคล้ายคลึงกัน สำหรับในประเทศไทยนั้น ทันตแพทย์หญิงมีบทบาทสูงอยู่ในวงการวิชาชีพทันตแพทย์ มาเนิ่นนานกว่าอยู่แล้ว และยังเป็นกลุ่มใหญ่กว่าอยู่ในวิชาชีพ อีกทั้งแรงจูงใจของวิชาชีพที่ปรากฏต่อสังคมมักอยู่ในภาพของโอกาสการได้ช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความเจ็บป่วย ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่าปัจจัยทางด้านรายได้ไม่ใช่แรงจูงใจที่มีความแตกต่างระหว่างเพศอย่างเด่นชัดในการศึกษานี้

ในด้านทัศนคติของนิสิตต่อวิชาชีพทันตแพทย์ พบว่านิสิตหญิงมีความคิดเห็นว่าจะต้องมีบุคลิกภาพที่ดีเพื่อให้เป็นที่เชื่อถือของผู้ป่วยมากกว่านิสิตชายอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ป่วยอาจให้การยอมรับ และแสดงความเชื่อมั่นในความสามารถของทันตแพทย์ชายมากกว่าทันตแพทย์หญิงด้วยเหตุผลนี้เอง จึงอาจทำให้การมีบุคลิกภาพที่ดีน่าเชื่อถือสำหรับผู้ป่วยนั้นเป็นประเด็นที่นิสิตหญิงให้ความสำคัญมาก รายงานการศึกษาในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกลุ่มประเทศที่วิชาชีพทันตแพทย์ถูกครอบงำโดยทันตแพทย์ชาย มักพบว่าผู้ป่วยแสดงความพึงพอใจในการรับบริการจากทันตแพทย์หญิงพอ ๆ กับทันตแพทย์ชาย³ อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบว่ามีรายงานการศึกษาในประเทศไทยเกี่ยวกับทัศนคติของผู้ป่วยและสังคมโดยรวมต่อศรัทธาความเชื่อมั่นที่มีต่อทันตแพทย์ชายและหญิง ดังนั้น จึงควรทำการศึกษาประเด็นนี้ต่อไปในอนาคต

การวิจัยนี้ได้ประเมินถึงบทบาทแห่งเพศต่อการวางแผนประกอบวิชาชีพของนิสิต หลังจากจบการศึกษาแล้ว พบว่านิสิตชายและหญิงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในด้านความประสงค์ในการศึกษาต่อเฉพาะทาง และในด้านอิทธิพลของการเลี้ยงดูบรรทัดฐานต่อชั่วโมงทำงาน นิสิตหญิงคาดว่าตนเองอาจต้องลดชั่วโมงการทำงานลง หรือแม้กระทั่งถึงขนาดต้องหยุด

ประกอบวิชาชีพชั่วคราวเพื่อเลี้ยงดูบุตรธิดา การผสมผสานบทบาททางวิชาชีพกับบทบาทในครัวเรือนเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในวิชาชีพทันตแพทย์^{30,31} ทันตแพทย์หญิงมักคลี่คลายปัญหาการแบ่งสรรเวลาให้แก่บทบาททั้งสองด้าน ด้วยการเลือกประกอบวิชาชีพทันตแพทย์ห้วงเวลา (part-time) ความเป็นอิสระของวิชาชีพทันตแพทย์ในด้านความสามารถที่จะกำหนดเวลาทำงานของตนได้เป็นลักษณะของวิชาชีพที่เอื้ออย่างมากต่อการแก้ไขปัญหา³² รายงานในต่างประเทศหลายฉบับ ระบุว่าทันตแพทย์หญิงมีแบบแผนในการประกอบวิชาชีพต่างจากทันตแพทย์ชายอย่างชัดเจนในหลาย ๆ ด้าน รวมทั้งในด้านของชั่วโมงทำงาน^{9,32} Friend³⁰ รายงานว่าร้อยละ 72.5 ของทันตแพทย์หญิงใน สหราชอาณาจักรเคยหยุดประกอบวิชาชีพชั่วคราว เนื่องจากการตั้งครรภ์และการเลี้ยงดูลูกอ่อน ชาญชัย³³ รายงานว่าทันตแพทย์หญิงในประเทศไทยมีชั่วโมงทำงานน้อยกว่าทันต-แพทย์ชายอย่างมีนัยสำคัญ การทำความเข้าใจถึงบทบาทแห่งเพศต่อลักษณะแบบแผนการประกอบวิชาชีพของทันตแพทย์จึงเป็นสิ่งสำคัญในการวางแผนด้านทันตบุคลากรต่อไปในอนาคต

สรุป

โดยสรุปแล้ว การศึกษานี้พบว่าบทบาทแห่งเพศอาจมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกวิชาชีพทันตแพทย์ และยังอาจมีส่วนในการกำหนดแบบแผนการประกอบวิชาชีพภายหลังจบการศึกษาด้วย นิสิตทันตแพทย์หญิงมักมาจากครอบครัวที่มีฐานะดีทางสังคม และได้รับการกระตุ้นและนำจากบิดามารดาในการเลือกวิชาชีพทันตแพทย์มากกว่านิสิตชาย การวางแผนการทำงานในอนาคตของนิสิตหญิงมีโอกาสได้รับผลกระทบจากการแบ่งเวลาให้แก่บทบาททางครอบครัวมากกว่านิสิตชาย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย และคุณน้องนุช บัวเพชร ที่ช่วยในการพิมพ์บทความฉบับนี้

เอกสารอ้างอิง

1. ภัสสร ลิมานนท์. บทบาทเพศ สถานภาพสตรีกับการพัฒนา. วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. 2542.
2. มัทนา พนานิรามัย. สถานภาพของสตรีกับการเปลี่ยนแปลงทางประชากรและเศรษฐกิจ. สตรีศึกษา. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ. 2541.

3. นภัส ศิริสัมพันธ์. สถานภาพสตรีไทยในช่วง 2 ทศวรรษ หลังจากปีสตรีสากล (พ.ศ. 2518-2538). สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. 2544.
4. คณะอนุกรรมการศึกษา อาชีพ และวัฒนธรรม, คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. สตรีศึกษา 1. โครงการหนังสือเล่ม "ผู้หญิงกับประเด็นต่างๆ". สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, ไม่ปรากฏปีที่ตีพิมพ์.
5. Frank E, Harvey L, Elon L. Family responsibilities and domestic activities of US women physicians. Arch Fam Med 2000;9:134-40.
6. Weaver RG, Haden NK, Valachovic RW. U.S. dental school applicants and enrollees : A ten year perspective. J Dent Educ 2000;64:867-74.
7. Valachovic RW, Weaver RG, Sinkford JC, Haden NK. Trends in dentistry and dental education. J Dent Educ 2001;65:539-61.
8. Gietzelt D. Social profile of first-year dentistry students at the University of Sydney. Aust Dent J 1997;42:259-66.
9. Stokes JP, Pack ARC, Spears GFS. A comparison of patients' perception of dental care offered by male or female dentists in New Zealand. Int Dent J 1992;42:217-22.
10. คณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 50 ปี ทันตแพทย์จุฬาฯ วิชาการทันตแพทยศาสตร์. คณะทันตแพทย-ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ. 2533.
11. สำนักทะเบียนและประมวลผล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. จำนวนนิสิตระดับปริญญาบัณฑิตภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2546. URL:<http://www.regchula.ac.th>.
12. ชาญชัย ให้สงวน. การศึกษาระบบบริการทันตกรรมในประเทศไทย พ.ศ. 2543. รายงานการวิจัยเสนอต่อคณะทันตแพทย-ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545.
13. ปาริชาติ พรหมสุวรรณ. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกประกอบอาชีพของสตรีภายหลังการฝึกอบรมกรณีศึกษา โครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีชนบท ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. คณะสังคม-สงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ. 2538.
14. Coombs JA. Factors associated with career choice among women dental students. J Dent Educ 1976;40:724-32.
15. Lawson WR. The choice of dentistry as a career. N Z Dent J 1976;72:155-8.

16. Over R, Spencer J, McDougall W. Career choice, plans and expectations of male and female students in dental science. *Aust Dent J* 1984;29:189-94.
17. Grogono AL, Lancaster DM. Factors influencing dental career choice. A survey of currently - enrolled students and implications for recruitment. *J Am Coll Dent* 1988;55:30-5.
18. Brand AA, Chikte UM, Thomas CJ. Choosing dentistry as a career - a profile of entering students (1992) to the University of Sydney, Australia. *Aust Dent J* 1996;41:198-205.
19. Zadik D, Gilad R, Peretz B. Choice of dentistry as a career and perception of the profession. *J Dent Educ* 1997;61:813-6.
20. Rice CD, Glaros AG, Shouman R, Hlavacek M. Career choice and occupational perception in accelerated option and traditional dental students. *J Dent Educ* 1999;63:354-8.
21. Scarbecz M, Ross JA. Gender differences in first - year dental students' motivation to attend dental school. *J Dent Educ* 2002;66:952-61.
22. Morris S. What kind of people want to become dentists? *Br Dent J* 1992;173:143-4.
23. Austin GB, Tenzer A. Female dental students: Current status, motivation, and future plans. *J Am Dent Assoc* 1980;100:353-61.
24. Widsitrom E, Birn H, Haugejorden O, Martinsson T. Dental students' views on their education and study circumstances in Nordic countries. *Swed Dent J* 1990;14:123-9.
25. Winter PA, Butters JM. An investigation of dental student practice preferences. *J Dent Educ* 1998;62:565-
26. Weaver RG, Haden NK, Valachovic RW. Annual ADEA survey of dental school seniors : 2001 graduating class. *J Dent Educ* 2002;66:1209-22.
27. Hennequin M, Tubert S, Devillers A, et al. Socio-economic and schooling status of dental undergraduates from six French universities. *Eur J Dent Educ* 2002;6:
28. Wassel JR, Mauriello SM, Weintraub JA. Factors influencing the selection of dental hygiene as a profession. *J Dent Hyg* 1992;66:81-8.
29. Brown LJ, Lazar V. Trends in the dental health work force. *J Am Dent Assoc* 1999;130:1743-9.
30. Friend LA. The career commitment of female dental graduates. *J Dent Educ* 1973;37:18-21.
31. Rosenberg HM, Cucchiara AJ, Helpin ML. Dental students' attitude to gender roles. *Soc Sci Med* 1998;47:1877-80.
32. Newton JT, Thorogood N, Gibbons DE. The work patterns of male and female dental practitioners in the United Kingdom. *Int Dent J* 2000;50:61-8.
33. ชาญชัย ให้สงวน. การเปรียบเทียบแบบแผนการประกอบวิชาชีพ ระหว่างทันตแพทย์ชายและหญิงในปี พ.ศ. 2543. รายงานการวิจัยนำเสนอในการประชุมวิชาการสาขาทันตแพทยศาสตร์ขององค์กรผู้บริหารคณะทันตแพทยศาสตร์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 6. จังหวัดเชียงใหม่. 14 - 17 ตุลาคม, 2546.

The influence of gender role on career choice in dental students at Faculty of Dentistry, Chulalongkorn University

Chanchai Hosanguan, D.D.S., M.S.¹

Jirawat Kiertiburanakul²

Pongkarn Soonthornchai²

¹Department of Community Dentistry, Faculty of Dentistry, Chulalongkorn University

² Dental student, Faculty of Dentistry, Chulalongkorn University

Abstract

Objectives The purpose of this study is to investigate the influence of gender role on selecting dentistry as a career and on the future career plan after graduation.

Materials and methods The sample comprised of all 616 dental students at Faculty of Dentistry, Chulalongkorn University in academic year 1999. Self-administered questionnaires were used to collect data on decision regarding dental career choice, as well as future career plan. Comparative analyses were performed between male and female dental students.

Results A group of 427 dental students returned completed questionnaires; 344 females (80.6 per cent) and 83 males (19.4 per cent). It was found that the number of female dental students deciding on dentistry as first career choice was significantly higher than the number of male counterparts ($P < 0.05$). While most female dental students were usually advised on career choice by their parents, many male students decided by themselves to choose dental career. In addition, a larger proportion of female dental students had relatives who were working or studying in the fields of health science than male students ($P < 0.05$). With respect to future career plan, there was a significant difference of the perceived impact of having children on working hours between male and female dental students ($P < 0.05$).

Conclusion Gender role seemed to exert an influence on dental career choice and may be influential in determining future career pattern.

(CU Dent J 2004; 27:19-31)

Key words : career choice; dental student; gender
